

CÁC YẾU TỐ CHỦ QUAN TÁC ĐỘNG ĐẾN KĨ NĂNG NGHIÊN CỨU KHOA HỌC CỦA GIẢNG VIÊN KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN Ở CÁC TRƯỜNG SĨ QUAN QUÂN ĐỘI NHÂN DÂN VIỆT NAM

Thiếu tá, ThS.
Đông Bá Tuấn

Nghiên cứu sinh, Học viện Chính trị - Bộ Quốc phòng
Email: dongtuan.k11hvct@gmail.com

Article history

Received: 10/02/2023

Accepted: 17/3/2023

Published: 10/4/2023

Keywords

Influential factors, scientific research, military officer school, humanities and social sciences

ABSTRACT

Scientific research and teaching activities of lecturers of humanities and social sciences at military officer schools are two basic tasks that are closely related and mutually influence each other. Military humanities and social science research aims to study the theory, summarize the history and practice of the formation and development of our army, build a military cultural environment, and renovate the content and teaching methods, develop the personality of Uncle Ho's army... as a premise to provide important data for the development of a regular and modern army. The article focuses on researching on subjective factors affecting scientific research skills of lecturers of humanities and social sciences at Vietnam People's Army officer schools today. These are important issues in order to help military officer schools determine the nature and degree of influence of each factor on scientific research skills, as a basis for developing research skills scientifically and effectively.

1. Mở đầu

Kĩ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội nhân dân Việt Nam là sự vận dụng kiến thức, kinh nghiệm và phương thức, thông qua các kĩ năng thành phần thực hiện có hiệu quả các nhiệm vụ nghiên cứu trong những điều kiện nhất định của thực tiễn hoạt động quân sự. Đó là thành tố quan trọng trong năng lực nghiên cứu khoa học của giảng viên, gắn liền với các hành động - hoạt động trong nghiên cứu khoa học; được nảy sinh và hình thành trong thực tiễn hoạt động học tập, bồi dưỡng, rèn luyện, hoạt động giảng dạy chuyên môn, nghiên cứu khoa học và các nhiệm vụ khác của giảng viên. Để có cơ sở nhìn nhận và đánh giá đúng kĩ năng nghiên cứu khoa học, cần làm rõ những yếu tố ảnh hưởng đến kĩ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội hiện nay.

Trong và ngoài nước, nghiên cứu các yếu tố ảnh hưởng đến kĩ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên nói chung và kĩ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội nói riêng là lĩnh vực tương đối mới, cả về lí luận và thực tiễn, các công trình nghiên cứu còn khiêm tốn. Vì vậy, cần thiết phải nghiên cứu có hệ thống các yếu tố ảnh hưởng đến kĩ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội.

Việc làm rõ những vấn đề lí luận về yếu tố ảnh hưởng đến kĩ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội là điều kiện, cơ sở quan trọng để đánh giá đúng thực trạng kĩ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên; xây dựng được những biện pháp tâm lí - sư phạm phù hợp nhằm phát triển kĩ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội trong tình hình mới. Trong bài báo này, tác giả tập trung nêu và phân tích làm rõ các yếu tố chủ quan thuộc về giảng viên.

2. Kết quả nghiên cứu

2.1. Nhu cầu nghiên cứu khoa học của giảng viên

Nhu cầu là “*Những đòi hỏi tất yếu, để cá nhân tồn tại và phát triển trong những điều kiện nhất định*” (Vũ Dũng, 2008, tr 568). Tạ Quang Đàm (2019), trong cuốn “*Nâng cao kĩ năng tự học các môn khoa học xã hội và nhân văn của học viên sĩ quan cấp phân đội*” đã khẳng định: có nhiều yếu tố khách quan và chủ quan ảnh hưởng đến kĩ năng tự học các môn Khoa học xã hội và nhân văn của học viên sĩ quan cấp phân đội; trong đó, nhu cầu học tập của học viên là biểu hiện mối quan hệ tích cực của cá nhân đối với tự học, là đòi hỏi tất yếu mà người học cần thấy được thỏa

mãn trong học tập, có ảnh hưởng trực tiếp đến việc hình thành kỹ năng tự học của học viên. Nguyễn Ngọc Cường (2018) cũng đã khái quát một số yếu tố ảnh hưởng đến kỹ năng nghiên cứu khoa học của chủ thể, trong đó có yếu tố nhu cầu của đội ngũ giảng viên ở các trường đại học, cao đẳng đối với hoạt động nghiên cứu khoa học. Ngoài ra, hiện nay đã có những công trình nghiên cứu về kỹ năng, kỹ năng nghiên cứu khoa học, kỹ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên cũng đề cập đến các yếu tố ảnh hưởng, trong đó có nhu cầu của chủ thể nghiên cứu đối với hoạt động nghiên cứu khoa học hay đối với vấn đề nghiên cứu. Đây là những định hướng, gợi mở ban đầu để chúng tôi nghiên cứu và xác định: “Nhu cầu nghiên cứu khoa học” là yếu tố thuộc nhóm yếu tố chủ quan ảnh hưởng đến kỹ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội nhân dân Việt Nam.

Nhu cầu nghiên cứu khoa học là biểu hiện mối quan hệ tích cực của cá nhân đối với hoạt động nghiên cứu khoa học, là đòi hỏi tất yếu mà giảng viên cần được thoả mãn trong quá trình hoạt động chuyên môn tại nhà trường. Nghiên cứu khoa học trở thành nhu cầu khi nó là điều kiện cần thiết để đảm bảo cho phát triển năng lực chuyên môn, mở rộng kiến thức, trau dồi kinh nghiệm, hình thành kỹ xảo, phương thức tiến hành hoạt động nghiên cứu khoa học của giảng viên. Khi giảng viên chưa được thoả mãn nhu cầu nghiên cứu khoa học sẽ xuất hiện trạng thái thiếu hụt, luôn thôi thúc họ tìm cách đáp ứng để thoả mãn. Do đó, nếu giảng viên không có nhu cầu nghiên cứu khoa học thì hoạt động nghiên cứu khoa học của họ không thể hiệu quả. Nghiên cứu khoa học trong lĩnh vực Khoa học xã hội và nhân văn lại càng mang tính đặc thù, đòi hỏi giảng viên có nhu cầu nghiên cứu khoa học. Với giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội, điều kiện công tác và hoàn cảnh sống sẽ tác động đến hệ thống nhu cầu nói chung và nhu cầu nghiên cứu khoa học nói riêng của họ.

2.2. Động cơ nghiên cứu khoa học của giảng viên

Động cơ là “*Cái thúc đẩy hành động, gắn liền với việc thoả mãn nhu cầu của chủ thể, là toàn bộ những điều kiện bên trong và bên ngoài có khả năng khơi dậy tính tích cực của chủ thể và xác định xu hướng của nó*” (Vũ Dũng, 2008, tr 182). Nghiên cứu của Trần Thị Thu Hằng (2015) đã khái quát, đề cập đến sự hình thành kỹ năng chịu ảnh hưởng của nhiều yếu tố chủ quan và khách quan, giữa chúng luôn tồn tại sự tác động qua lại, ảnh hưởng lẫn nhau; trong đó, các yếu tố chủ quan ảnh hưởng đến kỹ năng gồm: động cơ, tính tích cực, năng lực, ý chí. Nguyễn Mai Hương (2016) cũng chỉ ra, động cơ là yếu tố ảnh hưởng đến sự hình thành, phát triển kỹ năng. Theo Nguyễn Văn Công (2018), bên cạnh sự tác động của các yếu tố thuộc nhóm yếu tố khách quan, kỹ năng cũng chịu sự tác động bởi các yếu tố thuộc nhóm yếu tố chủ quan; tác giả nhấn mạnh sự tác động, ảnh hưởng của yếu tố động cơ đến kỹ năng dạy học của giảng viên. Nguyễn Ngọc Cường (2018) cũng khái quát một số yếu tố ảnh hưởng đến kỹ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên, trong đó có yếu tố động cơ. Thông qua việc khảo sát nghiên cứu thực tiễn, xin ý kiến chuyên gia, chúng tôi ban đầu xác định: *Động cơ nghiên cứu khoa học là một trong những yếu tố thuộc nhóm yếu tố chủ quan ảnh hưởng đến kỹ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội nhân dân Việt Nam.*

Động cơ nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội bao gồm hệ thống động cơ với thứ bậc khác nhau, bắt nguồn từ sự thoả mãn nhu cầu nghiên cứu khoa học, muốn trở thành giảng viên có đủ phẩm chất và năng lực chuyên môn... cho tới việc giảng viên muốn nâng cao trình độ tri thức về các môn Khoa học xã hội và nhân văn; trau dồi kinh nghiệm, phát triển năng lực bản thân trong hoạt động nghiên cứu khoa học. Trong đó, động cơ muốn trở thành giảng viên có đủ phẩm chất và năng lực chuyên môn sẽ thúc đẩy giảng viên tích cực, chủ động trong tự học tập, giảng dạy và nghiên cứu khoa học. Động cơ nghiên cứu khoa học của giảng viên được hình thành dần dần trong quá trình tìm tòi, khám phá, phát hiện những cái mới, kiểm nghiệm kiến thức đã có, từ đó làm phong phú thêm vốn tri thức của bản thân. Vì vậy, mỗi nhà trường, mỗi khoa giáo viên cần cụ thể hoá các nhiệm vụ nghiên cứu khoa học, xác định rõ yêu cầu cần đạt được trong hoạt động nghiên cứu khoa học của giảng viên. Đối với giảng viên, trong quá trình thực hiện hoạt động nghiên cứu khoa học cần kết hợp các biện pháp kích thích cho việc hình thành động cơ nghiên cứu khoa học đúng đắn như: động viên, khen thưởng, khuyến khích của tập thể đối với từng cá nhân, nhóm giảng viên tích cực và có kết quả cao trong nghiên cứu khoa học. Động cơ nghiên cứu khoa học chỉ hình thành bằng con đường đó mới giữ vững được hứng thú, duy trì sự cố gắng, nỗ lực thường xuyên, liên tục của giảng viên, giúp vượt qua khó khăn, trở ngại để tự khẳng định mình. Do đó, để phát triển kỹ năng nghiên cứu khoa học cho giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội, cần hình thành động cơ nghiên cứu khoa học đúng đắn cho họ.

2.3. Hứng thú nghiên cứu khoa học của giảng viên

Hứng thú là “*Hình thức thể hiện nhu cầu nhận thức nhằm bảo đảm cho nhân cách ý thức được mục đích hoạt động và tạo điều kiện cho việc định hướng, làm quen với những sự việc mới, cho việc phản ánh hiện thực một cách đầy đủ và sâu sắc hơn*” (Vũ Dũng, 2008, tr 358-359). Khi nghiên cứu về kỹ năng, các tác giả Nguyễn Mai Hương (2016), Nguyễn Văn Công (2018), Lê Tuyết Mai (2019) đã nhấn mạnh đến các nội dung như: tính tích cực, chủ động của chủ thể, thể hiện hứng thú của chủ thể đối với hoạt động; đó là sự lựa chọn của mỗi cá nhân hướng vào nhận thức vấn đề cùng với cảm xúc và hành động tích cực nhằm nắm bắt kiến thức, hình thành kỹ năng một cách sâu sắc và toàn diện; nhờ có hứng thú, cá nhân tích cực hoạt động, đam mê khám phá cái mới, bản chất của vấn đề để vận dụng kiến thức vào giải quyết các tình huống trong hoạt động chuyên môn. Đối với giảng viên khoa học xã hội và nhân văn quân sự, hứng thú nghiên cứu khoa học là cơ sở tạo động lực tích cực trong hoạt động nghiên cứu, giảng dạy cũng như hình thành và phát triển kỹ năng nghiên cứu khoa học. Đây là tiền đề khoa học để chúng tôi nghiên cứu và xác định: *Hứng thú nghiên cứu khoa học là yếu tố thuộc về chủ thể, ảnh hưởng đến kỹ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội.*

Hứng thú nghiên cứu khoa học là thái độ đặc biệt của mỗi giảng viên với hoạt động nghiên cứu khoa học, mang lại cho giảng viên sự khoái cảm trong quá trình thực hiện hoạt động nghiên cứu khoa học. Hứng thú nghiên cứu khoa học biểu hiện sự tập trung cao độ, say mê đối với đề tài nghiên cứu của giảng viên; nảy sinh khát vọng khám phá, tìm tòi, giải quyết vấn đề; từ đó, làm tăng hiệu quả hoạt động nghiên cứu khoa học. Hứng thú nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội phụ thuộc vào ý nghĩa, sự hấp dẫn của vấn đề nghiên cứu, phụ thuộc kết quả hoạt động nghiên cứu đạt được ở mức độ nào. Hứng thú nghiên cứu khoa học phát triển ở mức độ cao biểu hiện sự say mê với hoạt động nghiên cứu khoa học của giảng viên; ở mức độ này, giảng viên thể hiện sự miệt mài nghiên cứu, hoạt động nghiên cứu khoa học chiếm phần lớn thời gian, đôi khi dành tất cả thời gian của những hoạt động tất yếu cá nhân khác cho nghiên cứu, kết quả nghiên cứu vì thế luôn đạt mức cao. Giảng viên say mê nghiên cứu khoa học sẽ huy động toàn bộ trí lực và thể lực để tìm kiếm, khám phá, phát hiện cái mới. Có được sự say mê, hứng thú trong nghiên cứu khoa học, giảng viên sẽ huy động được mọi phẩm chất tâm lý, mọi khả năng, mọi điều kiện để tiến hành hoạt động nghiên cứu khoa học của bản thân. Thiếu đi nhiệt huyết, say mê, hứng thú trong nghiên cứu khoa học đồng nghĩa với giảng viên không thể có thái độ tích cực, chủ động trong hoạt động nghiên cứu, theo đó cũng không thể có được những kỹ năng nghiên cứu khoa học cần thiết để vận dụng trong quá trình hoạt động chuyên môn tại nhà trường.

2.4. Kiến thức của giảng viên

Kiến thức là “*Sự phản ánh hiện thực khách quan của con người dưới dạng những hình ảnh, khái niệm, biểu tượng và mối quan hệ giữa chúng được giữ lại và củng cố trong trí nhớ*” (Đỗ Mạnh Tôn, 2005, tr 96). Theo David (2016), nghiên cứu khoa học chịu sự tác động, chi phối của nhiều yếu tố khác nhau, như: Chuyên môn đặc trưng của lĩnh vực nghiên cứu; kiến thức về lĩnh vực nghiên cứu của nhà nghiên cứu; kinh nghiệm hoạt động nghiên cứu; kỹ luật trong nghiên cứu; sự thành thạo các kỹ năng thao tác trong quá trình nghiên cứu; điều kiện thực hiện các ứng dụng thực tế kiểm nghiệm. Phạm Thị Thu Hoa (2009) đã đi sâu phân tích yếu tố ảnh hưởng đến kỹ năng nghiên cứu khoa học của chủ thể, gồm: Kiến thức, thái độ và hành động ý chí của chủ thể; các điều kiện tác động từ nhóm xã hội đến cá nhân và các điều kiện cơ sở vật chất đảm bảo cho hoạt động nghiên cứu khoa học. Nguyễn Tuấn Khanh (2017), trong nghiên cứu về “*Rèn luyện kỹ năng học tập cho sinh viên trong đào tạo theo tín chỉ*” đã chỉ ra yếu tố hiểu biết về bản chất, đặc điểm đào tạo theo tín chỉ và hiểu biết về kỹ năng học tập có ảnh hưởng lớn nhất đến việc hình thành kỹ năng học tập cho sinh viên trong đào tạo theo tín chỉ. Với Lê Tuyết Mai (2019), các yếu tố chủ quan ảnh hưởng đến kỹ năng gồm: Tri thức, kinh nghiệm của chủ thể về công tác dạy học và quản lý dạy học; các yếu tố tâm lý của chủ thể; tính tích cực hành vi của chủ thể trong quản lý dạy học... Đây là tiền đề khoa học để chúng tôi nghiên cứu và xác định: *Kiến thức của giảng viên là yếu tố thuộc về chủ thể, ảnh hưởng đến kỹ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội nhân dân Việt Nam.*

Trước hết, để có được kỹ năng trong hoạt động nào, con người phải có kiến thức về hoạt động đó. Do xuất phát từ cấu trúc của kỹ năng từ hiểu về mục đích, biết cách tiến hành mới đi đến kết quả; hiểu về những điều kiện tác động cần thiết để triển khai các cách thức đó vào hoạt động linh hoạt, mềm dẻo. Nói cách khác, sử dụng được tri thức một cách tự giác, có chủ định, biết lựa chọn các phương pháp phù hợp và vận dụng các phương pháp đó vào hoạt động để đạt được mục đích đặt ra thì con người cần phải có kỹ năng.

Đối với hoạt động nghiên cứu khoa học, quá trình thực hiện một đề tài nghiên cứu, kiến thức về hoạt động nghiên cứu khoa học luôn giữ vai trò quan trọng trong việc tạo thành kỹ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên. Việc nắm vững và làm chủ hệ thống kiến thức là điều kiện cần thiết để giảng viên dễ dàng khái quát được các nội dung cơ bản của một hành động; đó là cơ sở quan trọng giúp giảng viên vận dụng linh hoạt, đúng đắn, sáng tạo vào quá trình thu nhận và xử lý nhanh, chính xác các thông tin có liên quan đến đề tài nghiên cứu. Do vậy, mỗi giảng viên phải chủ động trong việc tìm tòi, nghiên cứu, học hỏi, tự bồi dưỡng để nâng cao, nắm vững và làm chủ kiến thức toàn diện, đặc biệt là kiến thức về hoạt động nghiên cứu khoa học. Kiến thức về hoạt động nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội được thể hiện ở các nội dung cụ thể:

- *Nhận thức được vấn đề và cách thức tiến hành hoạt động nghiên cứu khoa học.* Một thách thức lớn là xác định rõ vấn đề nghiên cứu dẫn đến nhu cầu nghiên cứu của giảng viên. Vấn đề nghiên cứu của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội là những vấn đề mang tính lý luận được đặt ra từ thực tiễn giảng dạy, nghiên cứu trong môi trường quân sự. Muốn xác định rõ vấn đề nghiên cứu, giảng viên phải có đầy đủ kiến thức về lĩnh vực liên quan; muốn mở rộng kiến thức về hoạt động nghiên cứu khoa học đòi hỏi giảng viên nắm chắc kiến thức cơ bản để làm cơ sở cho quá trình nghiên cứu. Thực tiễn hoạt động giảng dạy, nghiên cứu khoa học ở các trường sĩ quan quân đội đặt ra rất nhiều vấn đề, đòi hỏi giảng viên phải có đầy đủ kiến thức để xác định đúng vấn đề mình quan tâm. Nhận thức chính xác vấn đề nghiên cứu sẽ giúp giảng viên có định hướng đúng, xây dựng kế hoạch, cùng với kỹ xảo, kinh nghiệm và phương thức phù hợp để giải quyết, làm sáng tỏ vấn đề một cách nhanh chóng, hiệu quả.

- *Nắm được cách thức khái quát nội dung nghiên cứu.* Trên cơ sở xác định các phương pháp nghiên cứu để đạt hiệu quả, mỗi giảng viên phải nắm được cách thức khái quát từng nội dung nghiên cứu. Đây là điều kiện cho giảng viên có được phương pháp và cách thức nghiên cứu khoa học tốt nhất. Giảng viên có cách thức khái quát nội dung nghiên cứu sẽ biết lựa chọn những vấn đề, nội dung cốt lõi nhất, biết tổng hợp mang tính bản chất, bao quát nhất; từ đó, khái quát sơ bộ những nội dung cần triển khai, giải quyết trong nghiên cứu nhằm mục đích phát triển kỹ năng nghiên cứu khoa học của bản thân.

- *Nắm chắc kết cấu, cách triển khai của một đề tài nghiên cứu khoa học theo đúng chuyên ngành.* Đây là nội dung quan trọng, đòi hỏi tất yếu phải có trong vốn kiến thức về hoạt động nghiên cứu khoa học của giảng viên. Nắm vững được vấn đề này giảng viên sẽ đảm bảo hoạt động nghiên cứu được tiến hành thuận lợi, nhanh chóng, đúng hướng, đúng quy cách; góp phần hình thành kỹ xảo, kinh nghiệm và có phương thức vận dụng phù hợp trong hoạt động nghiên cứu khoa học của họ. Đồng thời, nắm chắc được kết cấu, cùng với cách triển khai đúng sẽ giúp giảng viên hạn chế được tối đa khó khăn, vướng mắc trong việc xác định kết cấu, nội dung từng phần; làm chủ được cấu trúc của toàn bộ đề tài nghiên cứu; từ đó xác định thời gian, các giai đoạn tiến hành, đặt ra mục tiêu nghiên cứu cho từng giai đoạn phù hợp nhất.

2.5. Kinh nghiệm nghiên cứu khoa học của giảng viên

Kinh nghiệm là “*Tập hợp các tri thức, kỹ năng, kỹ xảo hoặc thói quen được lĩnh hội từ thực tiễn*” (Vũ Dũng, 2008, tr 397). Theo David (2016), kết quả nghiên cứu khoa học là biểu hiện thực tiễn mức độ thành thạo kỹ năng nghiên cứu khoa học của chủ thể; chịu sự tác động, chi phối của nhiều yếu tố khác nhau, như: Chuyên môn đặc trưng của lĩnh vực nghiên cứu; kiến thức về lĩnh vực nghiên cứu; kinh nghiệm hoạt động nghiên cứu. Trịnh Quang Từ (2004) cho rằng, trong các trường đại học quân sự, giảng dạy và nghiên cứu khoa học là 02 mặt hoạt động cơ bản, gắn bó chặt chẽ với nhau, quyết định chất lượng đào tạo, chịu sự chi phối của nhiều yếu tố trong đó có kinh nghiệm nghiên cứu của đội ngũ giảng viên. Nguyễn Ngọc Cường (2018) cũng đã chỉ ra, kinh nghiệm cùng với nhu cầu, động cơ, định hướng cá nhân, trình độ chuyên môn là yếu tố ảnh hưởng đến kỹ năng nghiên cứu khoa học của đội ngũ giảng viên hiện nay. Những kết quả nghiên cứu này là cơ sở để chúng tôi tiếp tục nghiên cứu và xác định: *Kinh nghiệm nghiên cứu khoa học là yếu tố thuộc nhóm yếu tố chủ quan ảnh hưởng đến kỹ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội nhân dân Việt Nam.*

Kinh nghiệm nghiên cứu khoa học là những hiểu biết, những kỹ năng, kỹ xảo về nghiên cứu khoa học được tích lũy trong quá trình tham gia và tiến hành các hình thức nghiên cứu khoa học của giảng viên. Vốn kinh nghiệm nghiên cứu khoa học được coi như nguồn dự trữ, tài sản quý báu của mỗi giảng viên có được trong quá trình hoạt động thực tiễn hay học được từ sách vở, từ người khác; vốn kinh nghiệm giúp giảng viên vận dụng trong quá trình nghiên cứu khoa học của mình, tránh được những sai sót, thiếu hụt có thể xảy ra hoặc lặp lại những sai lầm đã vấp phải trước đó, làm tăng hiệu quả hoạt động nghiên cứu khoa học. Kinh nghiệm nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học

xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội được hình thành ngay trong quá trình tham gia các hoạt động giảng dạy, nghiên cứu khoa học tại nhà trường; thông qua hoạt động nghiên cứu khoa học dưới nhiều hình thức, sẽ trực tiếp giúp giảng viên tích lũy nhiều kinh nghiệm hơn; giúp giảng viên tiến hành hoạt động nghiên cứu khoa học được tốt hơn, đạt hiệu quả cao hơn. Cùng với kiến thức, kỹ xảo, phương thức tiến hành hoạt động nghiên cứu thì kinh nghiệm trong quá trình nghiên cứu khoa học trở thành tài sản vô giá, giúp giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội đạt thành tích tốt nhất trong quá trình nghiên cứu khoa học tại nhà trường.

2.6. Phương pháp nghiên cứu khoa học của giảng viên

Phương pháp là “*Hệ thống các cách sử dụng để tiến hành một hoạt động nào đó*” (Hoàng Phê, 2021, tr 1004). Theo Covaliov (1994), kỹ năng là phương thức thực hiện hành động phù hợp với mục đích và điều kiện của hành động đó, kỹ năng của con người được hình thành và phát triển nhanh chóng phụ thuộc vào nhiều yếu tố, trong đó: phương pháp, cách thức hành động giữ vai trò quan trọng. Zinoviev (1982) chỉ ra, hoạt động nghiên cứu có ý nghĩa quan trọng đối với mỗi người nghiên cứu, giúp họ phát triển kỹ năng nghiên cứu khoa học; định hướng nghiên cứu và theo dõi, giám sát việc thực hiện kế hoạch nghiên cứu là yếu tố ảnh hưởng tích cực, giúp chủ thể đi đúng hướng nghiên cứu đã định. Nguyễn Mai Hương (2016) cũng khẳng định, kỹ năng chỉ có được khi chủ thể hiểu biết đầy đủ về các hành động; có ý thức tiếp nhận hoạt động của mình tự giác, tích cực... Những nghiên cứu này đều đã chỉ ra phương pháp là yếu tố quan trọng ảnh hưởng đến sự hình thành, phát triển kỹ năng của chủ thể hoạt động. Đây là tiền đề khoa học để chúng tôi kế thừa, nghiên cứu và xác định: *Phương pháp nghiên cứu khoa học là một yếu tố ảnh hưởng đến kỹ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội nhân dân Việt Nam.*

Phương pháp nghiên cứu khoa học là tổng hợp các cách thức, biện pháp mà giảng viên sử dụng trong hoạt động nghiên cứu khoa học; là những cách thức tổ chức hoạt động nghiên cứu khoa học, điều khiển quá trình tìm tòi, khám phá, giải quyết vấn đề của giảng viên. Cùng một vấn đề nghiên cứu nhưng có phát huy được khả năng của giảng viên hay không? Kết quả nghiên cứu khoa học có đạt được ở mức cao hay không? Quá trình nghiên cứu giảng viên có luôn thuận lợi hay không? Sự say mê, hứng thú, tích cực có được duy trì tốt hay không?... phụ thuộc vào phương pháp nghiên cứu khoa học của họ. Việc lựa chọn, vận dụng phương pháp nghiên cứu khoa học đảm bảo phù hợp với mục đích, nội dung nghiên cứu cũng như đặc điểm hoạt động nghiên cứu khoa học trong lĩnh vực khoa học xã hội và nhân văn, cùng thời gian, điều kiện phương tiện là yếu tố quan trọng đảm bảo hiệu quả, chất lượng của hoạt động nghiên cứu khoa học của giảng viên và mức độ phát triển kỹ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội.

Đối với giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội, phương pháp nghiên cứu khoa học luôn ảnh hưởng trực tiếp đến kỹ năng nghiên cứu khoa học, bởi giữa phương pháp và kỹ năng có mối quan hệ chặt chẽ với nhau. Cách thức tiến hành hoạt động nghiên cứu có linh hoạt, sáng tạo hay không đều phụ thuộc rất lớn vào kỹ năng nghiên cứu khoa học. Ngược lại, muốn có kỹ năng nghiên cứu khoa học tốt, nhất định giảng viên phải nắm vững lý luận về các phương pháp nghiên cứu khoa học, phải nắm vững cách thức, các bước, trình tự các giai đoạn tiến hành hoạt động nghiên cứu. Còn khi nói đến phương pháp thường nói đến cách thức tiến hành nhằm thực hiện tốt nhiệm vụ nghiên cứu. Vì thế, giữa kỹ năng và phương pháp thì kỹ năng thường được tiêu chuẩn hoá và định lượng rõ ràng hơn.

2.7. Ý chí khắc phục khó khăn trong nghiên cứu khoa học của giảng viên

Ý chí là “*Năng lực thực hiện những hành động có mục đích đòi hỏi chủ thể phải có sự nỗ lực khắc phục khó khăn*” (Vũ Dũng, 2008, tr 1028). Với Trần Thị Thu Hằng (2015), ý chí cùng với động cơ, tính tích cực, năng lực là những yếu tố chủ quan tác động đến sự hình thành kỹ năng của chủ thể. Phạm Thị Thu Hoa (2009) đã chỉ ra, hành động ý chí của chủ thể nghiên cứu có ảnh hưởng rất lớn đến việc rèn luyện kỹ năng nghiên cứu khoa học; nếu chủ thể không chịu khó nghiên cứu, học hỏi, không có ý chí vươn lên thì dù có cố gắng đến đâu cũng không thể có được một công trình chất lượng; do đó, chủ thể cần nhận thức nghiên cứu khoa học không phải là một phong trào bề nổi, mang tính hình thức, mà là hoạt động mang lại sự tiến bộ thật sự cho họ. Những nhận định này là cơ sở để chúng tôi nghiên cứu xác định: *Ý chí khắc phục khó khăn trong nghiên cứu khoa học là yếu tố ảnh hưởng đến kỹ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội nhân dân Việt Nam.*

Ý chí trong nghiên cứu khoa học được biểu hiện ở việc giảng viên phải nỗ lực khắc phục khó khăn để thực hiện có kết quả đề tài nghiên cứu. Hoạt động nghiên cứu khoa học nói chung là hoạt động không những tiêu tốn nhiều

thời gian, công sức mà còn tiêu tốn nhiều về kinh phí, căng thẳng về trí lực; hoạt động nghiên cứu khoa học của giảng viên trong lĩnh vực khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội nói riêng lại càng căng thẳng về thể lực và trí lực. Bởi, nghiên cứu khoa học của giảng viên trong lĩnh vực khoa học xã hội và nhân văn là nghiên cứu về lý luận, nội dung rộng, kết hợp với việc thực hiện đan xen nhiều nhiệm vụ khác trong môi trường quân sự đặc thù. Do đó, để nâng cao kiến thức, trau dồi kinh nghiệm, hình thành kỹ xảo và phương thức tiến hành hợp lý, cần có sự cố gắng, nỗ lực cao, sắp xếp và tận dụng thời gian phù hợp, nhiều khó khăn, phức tạp, căng thẳng, đòi hỏi giảng viên phải có ý chí, nỗ lực khắc phục khó khăn, thực hiện được mục tiêu đề ra trong quá trình nghiên cứu đề tài. Muốn đạt được kết quả cao trong nghiên cứu khoa học, giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội phải kiên trì khắc phục những khó khăn trở ngại bên ngoài cũng như bên trong để thực hiện và hoàn thành tốt nhiệm vụ đã đặt ra.

3. Kết luận

Kỹ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội nhân dân Việt Nam chịu tác động bởi các yếu tố khách quan và yếu tố chủ quan, trong đó yếu tố chủ quan là nhân tố quyết định trực tiếp đến chất lượng hiệu quả hoạt động nghiên cứu khoa học này. Mỗi yếu tố có vị trí, vai trò khác nhau và mức độ ảnh hưởng đến kỹ năng nghiên cứu khoa học cũng khác nhau. Các yếu tố khách quan và chủ quan luôn có mối quan hệ gắn bó lẫn nhau trong cấu trúc tổng thể của quá trình nghiên cứu khoa học nói chung. Nghiên cứu các yếu tố chủ quan cùng với các yếu tố khách quan ảnh hưởng đến kỹ năng nghiên cứu khoa học của giảng viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường sĩ quan quân đội nhân dân Việt Nam là rất quan trọng, từ đó xác định được tính chất mức độ ảnh hưởng của từng yếu tố đến kỹ năng nghiên cứu khoa học, làm cơ sở để phát triển kỹ năng nghiên cứu khoa học một cách khoa học và hiệu quả.

Tài liệu tham khảo

- Covaliov, A. G. (1994). *Tâm lý học cá nhân*. NXB Giáo dục Việt Nam
- David, F. F. (2016). *The Development of Expertise in Scientific Research* (in book: Emerging Trends in the Social and Behavioral Sciences: An Interdisciplinary, Searchable, and Linkable Resource). ResearchGate - Discover the world's research.
- Đỗ Mạnh Tôn (chủ biên, 2005). *Từ điển Tâm lý học quân sự*. Viện Khoa học xã hội và nhân văn Quân sự - NXB Quân đội nhân dân.
- Hoàng Phê (chủ biên, 2021). *Từ điển tiếng Việt*. NXB Hồng Đức.
- Lê Tuyết Mai (2019). *Kỹ năng quản lý dạy học của hiệu trưởng trường tiểu học*. Luận án tiến sĩ Tâm lý học, Học viện Khoa học xã hội.
- Nguyễn Mai Hương (2016). *Kỹ năng học tập theo học chế tín chỉ của sinh viên một số trường sư phạm*. Luận án tiến sĩ Tâm lý học, Học viện Khoa học xã hội.
- Nguyễn Ngọc Cường (2018). Bồi dưỡng kỹ năng nghiên cứu khoa học cho đội ngũ giảng viên trẻ ở các trường đại học, cao đẳng hiện nay. *Tạp chí Giáo dục*, 426, 34-38.
- Nguyễn Tuấn Khanh (2017). *Rèn luyện kỹ năng học tập cho sinh viên trong đào tạo theo tín chỉ*. Luận án tiến sĩ Giáo dục học, Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam.
- Nguyễn Văn Công (2018). *Kỹ năng dạy học các môn Khoa học xã hội và nhân văn của giảng viên ở các trường sĩ quan trong Quân đội nhân dân Việt Nam*. Luận án tiến sĩ Tâm lý học, Học viện Chính trị - Bộ Quốc phòng.
- Phạm Thị Thu Hoa (2009). *Kỹ năng nghiên cứu khoa học của sinh viên khoa học xã hội nhân văn*. Luận án tiến sĩ Tâm lý học, Trường Đại học Khoa học xã hội và nhân văn.
- Tạ Quang Đàm (2019). *Nâng cao kỹ năng tự học các môn Khoa học xã hội và nhân văn của học viên sĩ quan cấp phân đội*. NXB Quân đội nhân dân.
- Trần Thị Thu Hằng (2015). *Kỹ năng thực hành nghề của sinh viên cơ khí*. Luận án tiến sĩ Tâm lý học, Học viện Khoa học xã hội.
- Trịnh Quang Từ (2004). Tổ chức thực hiện đề tài nghiên cứu khoa học trong các trường đại học quân sự. *Tạp chí Phát triển giáo dục*, 04, 25-27.
- Vũ Dũng (chủ biên, 2008). *Từ điển Tâm lý học*. NXB Từ điển Bách khoa.
- Zinoviev, S. I. (1982). *Quá trình dạy học ở Trường Đại học Xô viết*. NXB Giáo dục.